

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

แนวทางการส่งเสริมการลดการเผาอ้อยของเกษตรกรในพื้นที่อำเภothongแสนขัน จังหวัดอุดรดิตถ์
Extension Guideline of Reducing of Sugarcane Burning by Farmers in Thong Saen Khan District,
Uttaradit Province

นิสาพร ดั่งสุข (Nisaporn Duangsuk)¹ พลสรารณ สราญรมย์ (Ponsaran Saranrom)² สุนันท์ สีสังข์ (Sunan Seesan)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย (2) สาเหตุและแรงจูงใจในการเผาอ้อยของเกษตรกร (3) ความรู้และความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับประโยชน์ของการลดการเผาอ้อยของเกษตรกร (4) การได้รับและความต้องการการส่งเสริมการลดการเผาอ้อยของเกษตรกร และ (5) ปัญหาและแนวทางการส่งเสริมการลดการเผาอ้อยของเกษตรกร ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยในพื้นที่อำเภothongแสนขัน จังหวัดอุดรดิตถ์ ที่ได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับสำนักงานเกษตรอำเภothongแสนขัน ในปีการผลิต 2562/2563 จำนวน 447 ราย ขนาดตัวอย่างจำนวน 140 ราย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ผลการศึกษาพบว่า (1) เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 54.38 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.99 คน ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร เป็นลูกค้า ธ.ก.ส. มีประสบการณ์การปลูกอ้อยเฉลี่ย 12.09 ปี พื้นที่ปลูกเฉลี่ย 29.68 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 10.49 ตันต่อไร่ เกษตรกรร้อยละ 97.9 มีการเก็บเกี่ยวอ้อยด้วยวิธีตัดอ้อยสด ใช้รถเกี่ยวเกี่ยวของโรงงานน้ำตาล เกษตรกรร้อยละ 49.3 ไม่เผาเศษใบอ้อยหลังการเก็บเกี่ยว เกษตรกรร้อยละ 98.6 ไม่ได้มีการนำเศษวัสดุจากการเกี่ยวอ้อยโรงงานไปทำปุ๋ยหมัก และเกษตรกรร้อยละ 57.1 ไม่ได้จำหน่ายใบอ้อยให้กับโรงงานน้ำตาล (2) สาเหตุและแรงจูงใจในการเผาอ้อยโรงงานของเกษตรกร มาจากความสะดวกในการจัดการแปลง รถเกี่ยวอ้อยมีไม่เพียงพอต่อจำนวนของเกษตรกร และความเคยชินในการทำการเกษตร (3) เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการลดการเผาอ้อย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม และเกษตรกรเห็นด้วยเกี่ยวกับประโยชน์ของการลดการเผาอ้อยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ลดภาวะโลกร้อน ระบบทางเดินหายใจ และลดการเกิดฝุ่น PM 2.5 (4) เกษตรกรร้อยละ 98.6 เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับผลกระทบจากการเผาอ้อย ส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารจากผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการส่งเสริมการลดการเผาอ้อย ในเรื่องของการที่โรงงานน้ำตาลมีนโยบายรับซื้ออ้อยตัดสดราคาสูงกว่าอ้อยไฟไหม้ และมีข่าวสารการลดการเผาอ้อยในสื่อต่างๆ เช่น โทรศัพท์ วิทยุ สื่อออนไลน์ (5) เกษตรกรมีปัญหาในการลดการเผาอ้อยในระดับมากที่สุด ในประเด็นเรื่องเครื่องจักรเกี่ยวอ้อยมีไม่เพียงพอต่อจำนวนเกษตรกร ค่าจ้างแรงงานมีราคาสูง และการขาดแคลนแรงงาน เกษตรกรเห็นด้วยกับแนวทางการส่งเสริมการลดการเผาอ้อยในระดับมากที่สุด 7 ประเด็น ได้แก่ โรงงานน้ำตาลลดค่าส่วนต่าง มีเครื่องจักรเกี่ยวอ้อยเพียงพอ มีเครื่องจักรในการเก็บเศษวัสดุ นโยบายบังคับซื้ออ้อยตัดสด การออกกฎหมายห้ามเผาอ้อย การให้ความรู้อบรม เกี่ยวกับผลกระทบจากการเผาอ้อย และการรณรงค์การทำการเกษตรปลอดการเผา

คำสำคัญ แนวทางการส่งเสริม การลดการเผาอ้อย แรงจูงใจ การได้รับการส่งเสริม ความต้องการการส่งเสริม

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช noonnisaporn@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ponsaran.sar@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sunan.see@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) the socio-economic conditions of Sugarcane Farmers. (2) Farmer's cause and motivation of Sugarcane fields burning. (3) Knowledge and Opinions of farmer about advantages of reducing burning of sugarcane field. (4) Extension gained and farmer's need about reducing burning's extensions. (5) Agricultural extension problems and guidelines to Reducing Burning of sugarcane fields. Populations of this study was a number of 447 peoples in Thong Saen Khan district, Uttaradit province who had registered as a farmer with Thong Saen Khan District Agricultural Office in the production year of 2019/2020. The sample size was 140 farmers and using the simple sampling method. The data collecting process was interviewing using. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, minimum and maximum value, mean, standard deviation, and ranking. The result of the research stated that, (1) most of farmers was male with the average age of 54.38 years old and graduated from primary school education. The average number of household members were 3.99 people. The most of farmers were members of Agriculture's groups and institute. Almost all were customer of Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. The farmers have experience in planting sugarcane for the average of 12.09 years. The average planting area were 29.68 rai with average yields 10.49 ton/rai. Almost all sugarcane farmers (97.9%) harvesting yields by cut fresh sugarcane and some of them use the machine. Almost of the farmers (49.3%) half didn't burn sugarcane leaves post-harvest. Almost all of the farmers (98.6%) did not bring left over materials from post harvest to make compost. More than half of the farmers (57.1%) did not sell sugarcane leaves to sugar factory. (2) Causes and motivation in sugarcane field burning of farmers came from convenience in crop management, insufficient sugarcane harvesters for that number of farmers, and habituation in farming. (3) In addition, almost all of sugarcane farmers not only know about advantages to reduce of sugarcane's burning but also know the social, economic and environmental impacts. (4) 98.6% of farmers received the news about the effects from sugarcane field burning from community leaders and government officers. Most of the farmers wanted to receive the extension in the reduction of sugarcane field burning as sugar factory had a policy to buy freshly cut sugarcane at a higher price than burned sugarcane. They also received news about the reduction of sugarcane field burning from various media such as television, radio, and online media. (5) Farmers faced with the production about the reduction of sugarcane field burning at the highest level in regards to the aspect of insufficient sugarcane harvesters per number of farmers, high wage, and lack of labors. Farmers agreed with the extension guidelines for sugarcane field burning reduction at the highest level in 7 aspects: sugar factory paid the difference as compensation, sufficient harvesting machines, there were machines to pick up left over materials, restricted policy to buy freshly cut sugarcane, the law issuance about sugarcane burning prohibition, knowledge giving and training regarding the impacts of sugarcane field burning, and the campaign for burn-free agriculture.

Keywords: Extension guideline, Reducing of sugarcane burning, Motive, Extension gained, Extension need

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

บทนำ

อ้อยเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย เนื่องจากทุกส่วนของอ้อยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งหมด จึงเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่อุตสาหกรรม โดยที่ประเทศไทยมีการส่งออกน้ำตาลเป็นอันดับสองของโลกในปี 2561/2562 รองจากประเทศบราซิล ในปีการผลิต 2561/62 มีพื้นที่เพาะปลูกอ้อยทั่วทั้งประเทศในเขตพื้นที่ปลูกอ้อยครอบคลุมพื้นที่ จำนวน 47 จังหวัด พื้นที่ปลูกอ้อยจำนวน 12,236,074 ไร่ พื้นที่อ้อยส่งโรงงาน 11,957,201 ไร่ มีปริมาณอ้อยส่งเข้าโรงงานทั่วประเทศอยู่ที่ 130,970,036.05 ตัน โดยแบ่งเป็นปริมาณอ้อยสด 50,938,793.865 ตัน และอ้อยไฟไหม้ 80,031,209.740 ตัน สามารถผลิตเป็นน้ำตาลทรายได้ถึง 14,580,670.601 ตัน มีประสิทธิภาพการผลิตน้ำตาลทราย/ตันอ้อย รวมทั้งประเทศอยู่ที่ 111.33 กิโลกรัม/ตันอ้อย มีคุณภาพความหวานอ้อยอยู่ที่ 12.64 ซี.ซี.เอส. และมีปริมาณการส่งออกน้ำตาลไปนอกราชอาณาจักร สูงถึง 8.67 ล้านตัน สร้างมูลค่าส่งออกได้ถึง 85,267 ล้านบาท (สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย, 2562)

ในปัจจุบันประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนได้ประสบปัญหาหมอกควันปกคลุมและเกิดมลพิษทางอากาศเป็นประจำทุกปี โดยมีสาเหตุหลักมาจากการเผาในพื้นที่ป่า และพื้นที่การเกษตร โดยเฉพาะการเผาในแปลงไร่อ้อย และนาข้าว ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย เศรษฐกิจของประเทศ และสืบเนื่องถึงความมั่นคงของอาชีพเกษตรกร กล่าวคือ สภาพดินในพื้นที่เสื่อมโทรม ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ และยังส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ผลผลิตที่ได้รับต่อไร่ต่ำ

อำเภอทองแสนขันเป็นหนึ่งในอำเภอของจังหวัดอุตรดิตถ์ที่มีพื้นที่ปลูกอ้อยมากเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัด โดยมีพื้นที่ปลูกอ้อยทั้งหมด 7,513 ไร่ มีเกษตรกรจำนวน 447 ครัวเรือน (ข้อมูลการขึ้นทะเบียนเกษตรกร, กรมส่งเสริมการเกษตรปี 2562/2563) ในปัจจุบันมีแนวโน้มการผลิตอ้อยโรงงานเพิ่มมากขึ้น เนื่องด้วยจังหวัดอุตรดิตถ์เป็นแหล่งที่ตั้งของโรงงานน้ำตาลไทยเอกลักษณ์ และโรงงานที่อยู่บริเวณใกล้เคียง คือ โรงงานน้ำตาลทิพย์สุโขทัย ซึ่งตั้งอยู่ที่จังหวัดสุโขทัย เกษตรกรในพื้นที่จึงมีการปลูกอ้อยโรงงานเพิ่มขึ้นในแต่ละปี จึงส่งผลให้มีการเผาในพื้นที่การเกษตรมาก โดยพบการเผาอ้อยโรงงานมากในช่วงก่อน และหลังการเก็บเกี่ยว ผลผลิต เพื่อสะดวกในการตัดอ้อย ลดปัญหาแรงงาน และเกษตรกรในพื้นที่ยังเชื่อว่าการเผาทำให้อ้อยต่อแตกหน่อใหม่ได้ดี การเผาอ้อยส่งผลกระทบต่อคุณภาพอ้อย และประสิทธิภาพการผลิตน้ำตาลก่อให้เกิดมลภาวะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

จังหวัดอุตรดิตถ์มีการดำเนินการส่งเสริมการลดการเผาต่อชั่ง โดยมีการจัดโครงการรณรงค์การลดการเผาต่อชั่ง การทำเอกสารทางวิชาการ แผ่นพับ ใบปลิวแจกจ่ายให้แก่เกษตรกร ตลอดจนจัดวันลดการเผาต่อชั่ง และการดำเนินการอื่นๆ อยู่อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร กล่าวคือ เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงมีการเผาอ้อยอยู่เป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเผาอ้อยของเกษตรกรในพื้นที่ เพื่อทราบถึงสาเหตุของแรงจูงใจการเผาอ้อยของเกษตรกร และสามารถเป็นแนวทางในการลดการเผาอ้อยของเกษตรกรต่อไป

วัตถุประสงค์

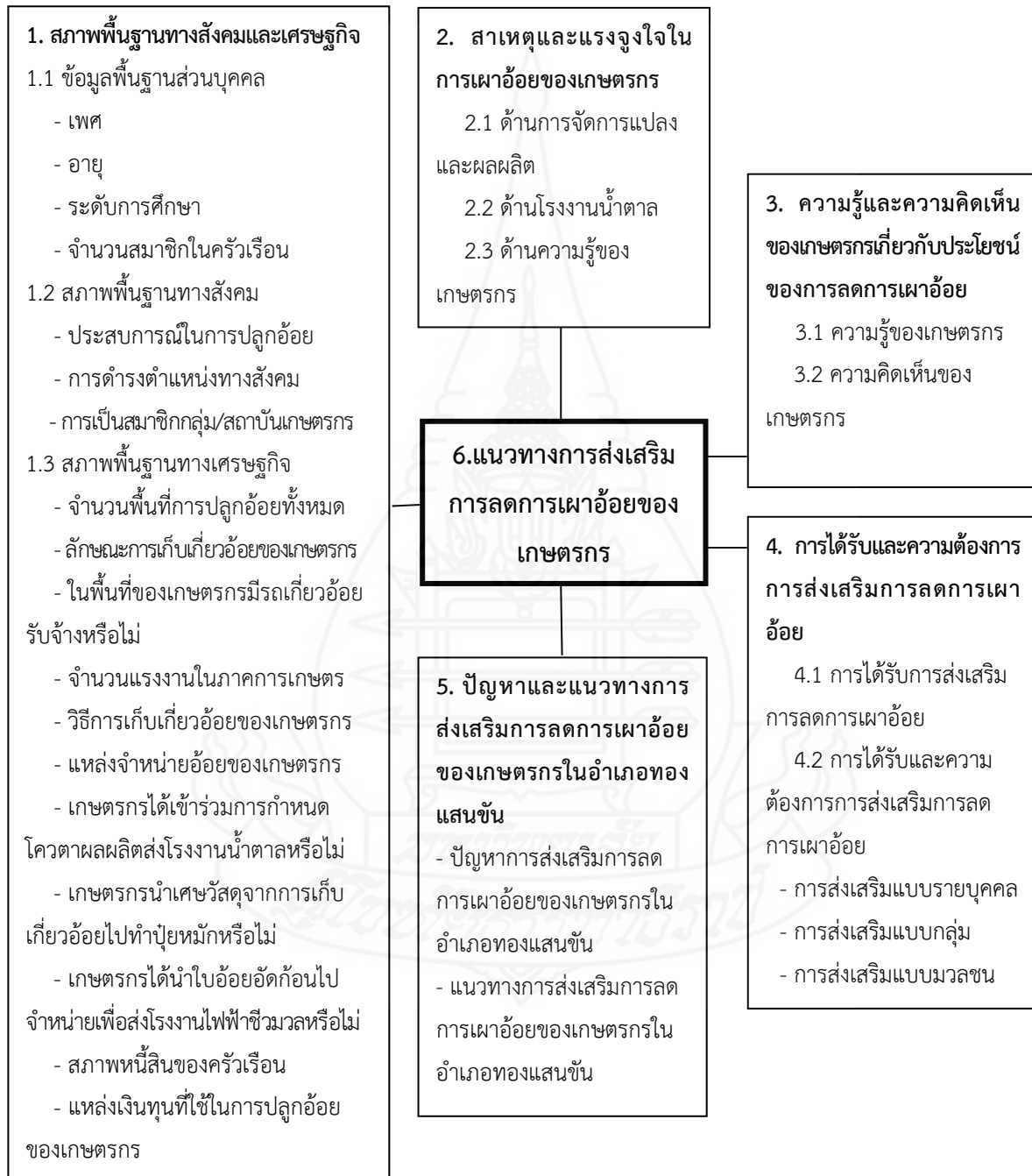
1. เพื่อศึกษาสภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยในพื้นที่อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์
2. เพื่อศึกษาสาเหตุและแรงจูงใจในการเผาอ้อยของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาความรู้และความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับประโยชน์ของการลดการเผาอ้อยของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาการได้รับและความต้องการการส่งเสริมการลดการเผาอ้อยของเกษตรกร
5. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการส่งเสริมการลดการเผาอ้อยของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงานในอำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรธานี ที่ได้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับสำนักงานเกษตรอำเภอทองแสนขัน ในปีการผลิต ในปี 2562/2563 จำนวน 447 ราย ในพื้นที่ 4 ตำบล คือ ตำบลน้ำพี ตำบลบ่อทอง ตำบลปากาย และตำบลผักขง โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จะคำนวณจากสูตรของ Taro Yamanae โดยยอมให้มีความคลาดเคลื่อนได้ 0.07 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 140 ราย วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการจับสลากตามสัดส่วนจำนวนครัวเรือนเกษตรกรในอำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรธานี ทั้ง 4 ตำบล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งมีลักษณะคำถามแบบปลายปิดและคำถามแบบปลายเปิด ประกอบด้วย 5 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรอำเภอทองแสนขัน ตอนที่ 2 สาเหตุและแรงจูงใจในการเผาอ้อยของเกษตรกร ตอนที่ 3 ความรู้และความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับประโยชน์ของการลดการเผาอ้อย ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมการลดการเผาอ้อย และตอนที่ 5 ปัญหาและแนวทางการส่งเสริมการลดการเผาอ้อย การทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์กับเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.705 แสดงว่ามีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ การวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงาน

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล และสภาพพื้นฐานทางสังคม พบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 54.38 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.99 คน เกษตรกรส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ในการปลูกอ้อยโรงงานเฉลี่ย 12.09 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางสังคมร้อยละ 89.3 เกษตรกรเกือบทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันลูกค้า ธ.ก.ส. และสหกรณ์การเกษตร

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานเฉลี่ย 29.68 ไร่ ลักษณะการถือครองที่ดินทำการเกษตรเป็นของตนเองเฉลี่ย 21.62 ไร่ เช่าพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 7.99 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 10.49 ตัน/ไร่ มีราคาจำหน่ายผลผลิตเฉลี่ย 911.21 บาทต่อตัน เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการเก็บเกี่ยวอ้อยตัดสด และมีการใช้รถเกี่ยวเกี่ยวของโรงงานน้ำตาล มีเกษตรกรร้อยละ 49.3 ไม่เผาเศษอ้อยหลังการเก็บเกี่ยว เกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่งมีการจำหน่ายอ้อยโรงงานให้แก่โรงงานน้ำตาลไทยเอกสิทธิ์ เกษตรกรเกือบทั้งหมดไม่ได้มีการนำเศษวัสดุจากการเก็บเกี่ยวอ้อยโรงงานไปทำปุ๋ยหมัก เกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่งไม่ได้จำหน่ายอ้อยให้กับโรงงานน้ำตาล แหล่งสินเชื่อที่เกษตรกรกู้มาใช้ในการปลูกอ้อยโรงงาน คือ ธ.ก.ส.

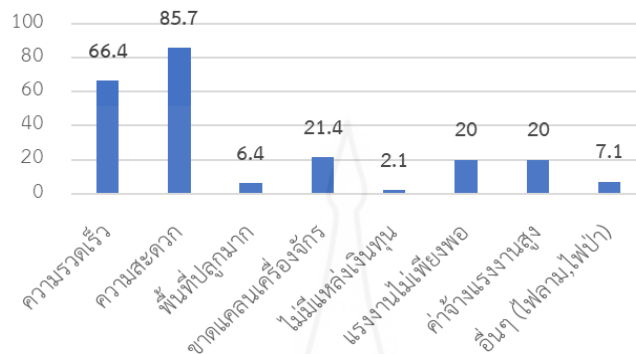
2. สาเหตุและแรงจูงใจในการเผาอ้อยโรงงานของเกษตรกร

ด้านการจัดการแปลงและผลผลิต พบว่า เกษตรกรร้อยละ 85.7 มีสาเหตุและแรงจูงใจในการเผาอ้อย คือ ความสะดวกในการจัดการแปลง และเกษตรกรร้อยละ 66.4 มีสาเหตุและแรงจูงใจในการเผาอ้อยมาจากความรวดเร็วในการเก็บเกี่ยว

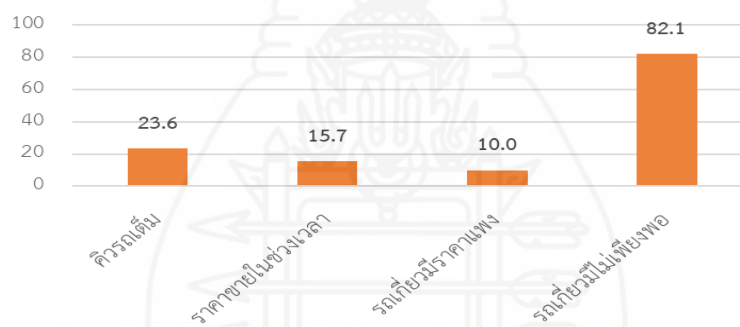
การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

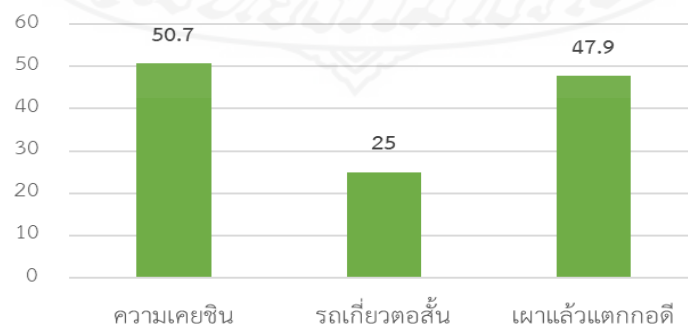
ภาพที่ 2 สาเหตุและแรงจูงใจในการเผ่าอ้อยโรงงานของเกษตรกรด้านการจัดการแปลงและผลผลิต

ด้านโรงงานน้ำตาล พบว่า เกษตรกรร้อยละ 82.1 มีสาเหตุและแรงจูงใจในการเผ่าอ้อย คือ รถเก็บเกี่ยวอ้อยมีไม่เพียงพอกับจำนวนของเกษตรกร

ภาพที่ 3 สาเหตุและแรงจูงใจในการเผ่าอ้อยโรงงานของเกษตรกรด้านโรงงานน้ำตาล

ด้านความรู้ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 50.7 มีสาเหตุและแรงจูงใจมาจากความเคยชินในการทำการเกษตร และเกษตรกรร้อยละ 47.9 มีสาเหตุและแรงจูงใจด้านความรู้ว่าเผาแล้วทำให้อ้อยแตกกอใหม่ดีขึ้น

ภาพที่ 4 สาเหตุและแรงจูงใจในการเผ่าอ้อยโรงงานของเกษตรกรด้านโรงงานน้ำตาลด้านความรู้ของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

3. ความรู้และความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับประโยชน์ของการลดการเผาอ้อยโรงงาน

3.1 ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับประโยชน์ของการลดการเผาอ้อยโรงงาน

ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรร้อยละ 99.3 มีความรู้เรื่องราคาจำหน่ายอ้อยตัดสดสูงกว่าราคาอ้อยไฟไหม้ การมีเครื่องจักรในการเก็บเกี่ยวอ้อยที่ทันสมัย เกษตรกรร้อยละ 97.1 มีความรู้เรื่องของเศษวัสดุทางการเกษตรสามารถทำเป็นปุ๋ยหมักได้ และเกษตรกรร้อยละ 95.0 มีความรู้เรื่องเศษวัสดุทางการเกษตรสามารถนำไปจำหน่ายได้

ด้านสังคม เกษตรกรร้อยละ 99.3 มีความรู้ด้านสังคมเกี่ยวกับประโยชน์ของการลดการเผาอ้อยโรงงาน คือ ทำให้ระบบทางเดินหายใจของคนในชุมชนดีขึ้น เกษตรกรร้อยละ 98.6 มีความรู้ว่าการลดการเผาสามารถลดอัตราการเสียชีวิตจากโรคมะเร็งปอด และเกษตรกรร้อยละ 93.6 มีความรู้เรื่องของการเกิดอุบัติเหตุทางท้องถนน และไม่ผิดต่อกฎหมายห้ามเผาในช่วงเวลาที่กำหนด

ด้านสิ่งแวดล้อม เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการลดการเผาด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ลดการเกิดภาวะโลกร้อน รongลงมา คือ ทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ มีการอุ้มน้ำ และกักเก็บธาตุอาหาร ป่าไม้และระบบนิเวศอุดมสมบูรณ์ ลดการเกิดฝุ่น PM 2.5 และลดการเกิดอุทกภัยและภัยแล้ง

3.2 ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับประโยชน์ของการลดการเผาอ้อยโรงงาน

เกษตรกรมีความคิดเห็นระดับมากที่สุด ช่วยลดภาวะโลกร้อน (เฉลี่ย 4.46) ช่วยให้ระบบทางเดินหายใจของคนในชุมชนดีขึ้น (เฉลี่ย 4.41) ลดการเกิดฝุ่น PM 2.5 (เฉลี่ย 4.34) เกษตรกรมีความคิดเห็นระดับมาก คือ ช่วยลดการงอกของวัชพืช และลดการใส่ปุ๋ยของอ้อยต่อถัดไป เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการลดการเผาอ้อยโรงงานในระดับปานกลาง คือ ช่วยลดการระบาดของหนอนกออ้อย

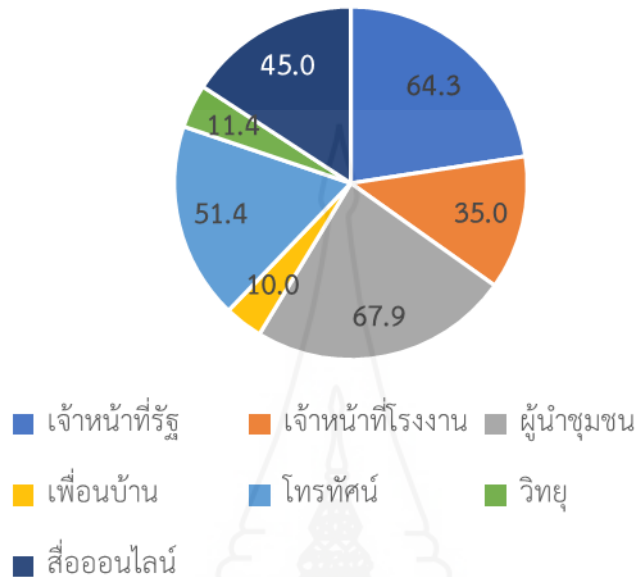
4. การได้รับและความต้องการส่งเสริมการลดการเผาอ้อยโรงงาน

4.1 การได้รับการส่งเสริมการลดการเผาอ้อยโรงงาน เกษตรกรร้อยละ 98.6 เคยได้รับการส่งเสริมด้านการลดการเผาอ้อยโรงงาน โดยเกษตรกรร้อยละ 24 เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับผลกระทบจากการเผาอ้อยจากผู้นำชุมชน รองลงมาได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ โทรทัศน์ และสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น Line, Facebook และเกษตรกรร้อยละ 50.7 ไม่เคยเข้าร่วมการอบรมโครงการเกี่ยวกับการลดการเผาอ้อยโรงงาน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ภาพที่ 5 แหล่งข้อมูลจากสื่อต่างๆ ที่เกษตรกรเคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับผลกระทบจากการเผาอ้อย

4.2 ความต้องการการส่งเสริมการลดการเผาอ้อยโรงงาน จากการศึกษาความต้องการในด้านต่างๆ พบว่า

ด้านวิธีการส่งเสริม เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริมในระดับมากที่สุด 5 ประเด็น ได้แก่ โรงงานน้ำตาลมีโครงการรับซื้ออ้อยสดที่ราคาสูงกว่าอ้อยไฟไหม้ มีข่าวสารการลดการเผาจากสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สื่อออนไลน์ เจ้าหน้าที่จากโรงงานน้ำตาลมีเครื่องจักรให้ยืม หรือ เช่าใช้ มีการประชุมของหมู่บ้านเรื่องการลดการเผาอ้อยโรงงาน และผู้นำชุมชนมีการประกาศเสียงตามสายของหมู่บ้าน

ด้านผู้ส่งเสริม เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมด้านผู้ส่งเสริมในระดับมากที่สุด คือ จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และในระดับมาก จากเจ้าหน้าที่ของโรงงานน้ำตาล และเกษตรกรด้วยกันเอง

ด้านเนื้อหา เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมด้านเนื้อหาในระดับมากที่สุด คือ เรื่องของความรู้และประโยชน์ของการลดการเผาอ้อยโรงงาน (เฉลี่ย 4.24)

5. ปัญหาและแนวทางการส่งเสริมการลดการเผาอ้อยโรงงาน

5.1 ปัญหาในการลดการเผาอ้อยโรงงาน ปัญหาในระดับมากที่สุดของการส่งเสริมการลดการเผาอ้อยโรงงาน มี 3 ประเด็น ได้แก่ เครื่องจักรที่เก็บเกี่ยวอ้อยโรงงานมีไม่เพียงพอต่อจำนวนเกษตรกร (เฉลี่ย 4.39) ค่าจ้างแรงงานมีราคาสูง (เฉลี่ย 4.36) และ มีการขาดแคลนแรงงาน (เฉลี่ย 4.28) ระดับมาก 5 ประเด็น ได้แก่ ไม่มีเครื่องจักรในการเก็บเกี่ยวอ้อยโรงงาน ขาดเงินทุนในการเก็บเกี่ยวอ้อยโรงงาน ขาดความรู้เรื่องผลกระทบจากการเผาอ้อยด้านสุขภาพ ขาดความรู้เรื่องผลกระทบจากการเผาด้านสิ่งแวดล้อม และขาดความรู้เรื่องผลกระทบจากการเผาด้านเศรษฐกิจ

5.2 แนวทางการส่งเสริมการลดการเผาอ้อยโรงงาน ในระดับมากที่สุด 7 ประเด็น ได้แก่ โรงงานน้ำตาลชดเชยค่าส่วนต่างจากการที่เกษตรกรไม่เผาอ้อยโรงงาน มีเครื่องจักรเก็บเกี่ยวอ้อยโรงงานเพียงพอต่อจำนวนเกษตรกร มีเครื่องจักรในการเก็บเศษวัสดุ เช่น เศษใบอ้อยม้วนอัดก้อนส่งเข้าโรงงานชีวมวล มีนโยบายบังคับซื้ออ้อยตัดสดจากทางโรงงานน้ำตาล มีการออกกฎหมาย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ห้ามเผาอ้อยโรงงานจากทางหน่วยงานภาครัฐ มีการให้ความรู้ อบรม เกี่ยวกับผลกระทบจากการเผาอ้อยโรงงาน และมีการรณรงค์
การทำการเกษตรปลอดการเผา

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงาน

จากการศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดใช้รถ
เก็บเกี่ยวผลผลิตของโรงงานน้ำตาล โดยมีการเก็บเกี่ยวผลผลิตอ้อยแบบตัดอ้อยสด สอดคล้องกับ วิทยา ยิ่งยวด (2561, น. 113)
ได้ศึกษาการใช้เทคโนโลยีการเก็บเกี่ยวอ้อยโรงงานแบบใช้รถตัดและใช้คนตัดของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า
เกษตรกรที่เก็บเกี่ยวผลผลิตอ้อยแบบใช้รถตัด ร้อยละ 100.0 ตัดอ้อยสด ในขณะที่เกษตรกรที่เก็บเกี่ยวผลผลิตอ้อยแบบใช้คนตัด
ร้อยละ 100.0 เผาอ้อยก่อนตัด และสอดคล้องกับ สำนักงานเศรษฐกิจเกษตร (2557, น. 23) ได้ศึกษาเรื่องการใช้เทคโนโลยี
เครื่องจักรกลการเกษตร กรณีศึกษา รถตัดอ้อยโรงงาน พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงานที่ใช้แรงงานคนในการเก็บเกี่ยว มีการเผา
ใบอ้อยก่อนตัด เนื่องจากแรงงานปฏิเสธที่จะตัดอ้อยสด เพราะอ้อยไฟไหม้ตัดง่ายและรวดเร็ว ทำให้ได้ค่าตอบแทนสูงกว่าการตัด
อ้อยสด ส่วนเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงานที่ใช้รถตัดอ้อยของโรงงานในการเก็บเกี่ยว กรณีจ้างรถตัดอ้อย ไม่มีการเผาใบอ้อยก่อนตัด

หลังจากการเก็บเกี่ยวอ้อยโรงงาน พบว่ามีเกษตรกรร้อยละ 49.3 ไม่มีการเผาเศษอ้อยหลังเก็บเกี่ยว เกษตรกรเกือบ
ทั้งหมดไม่มีการนำเศษอ้อยหลังการเก็บเกี่ยวอ้อยไปทำปุ๋ยหมัก และเกษตรกรร้อยละ 57.1 ไม่ได้มีการจำหน่ายใบอ้อยให้กับโรงงาน
น้ำตาลเพื่ออัดก้อนส่งโรงงานไฟฟ้า ชีวมวล ซึ่งจากงานวิจัยของเจนจิรา ใจทาน และคณะ (2556, น. 110) ได้ทำการศึกษารับรู้
ถึงผลกระทบจากการเผาอ้อยของเกษตรกร ในเขตอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า เกษตรกรมีการรับรู้อยู่ในระดับมาก
ถึงผลกระทบหลังการเก็บเกี่ยวอ้อย ซึ่งหลังจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว อ้อยจะมีการแตกหน่อเพื่อให้ผลผลิตในรุ่นต่อไป ในการเผา
อ้อยหลังการเก็บเกี่ยวในที่นี่จะหมายถึงการเผาใบอ้อยที่เกิดขึ้นจากการตัดอ้อยแล้ว จะมียอดอ้อยที่ไหม้ไฟไหม้หมดหลงเหลืออยู่
ซึ่งการเผาใบอ้อยหลังการเก็บเกี่ยวนั้นเกษตรกรจะเผาใบอ้อยเพื่อป้องกันไฟไหม้อ้อยต่อหลังจากที่มีการแตกหน่อใหม่

2. สาเหตุและแรงจูงใจในการเผาอ้อยโรงงานของเกษตรกร

จากการศึกษาสาเหตุและแรงจูงใจในการเผาอ้อยโรงงานของเกษตรกรได้แก่ ด้านการจัดการแปลงและผลผลิต ด้าน
โรงงานน้ำตาล ด้านความรู้ของเกษตรกร มีประเด็น ดังนี้

ด้านการจัดการแปลงและผลผลิต ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุและแรงจูงใจในการเผาอ้อยของเกษตรกรเกือบทั้งหมดมา
จาก ความสะดวกในการจัดการแปลง และความรวดเร็วในการเก็บเกี่ยว สอดคล้องกับ ศุภกร โพธิ์เอม และสันติ แสงเลิศไสว (2559)
ได้ทำการศึกษาคำตอบใจยอมรับส่วนต่างราคาซื้ออ้อยของเกษตรกรในจังหวัดสุพรรณบุรีพบว่า ปัจจัยในเรื่องความสะดวก
รวดเร็ว และการขาดแคลนแรงงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกษตรกรเลือกที่จะเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยว ส่วนสาเหตุและแรงจูงใจ
ในการเผาอ้อยของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงานในอำเภอทองแสนขัน อันดับสุดท้าย (ร้อยละ 2.1) คือ ไม่มีแหล่งเงินทุนในการจ้างตัด
อ้อย อาจเนื่องมาจากเกษตรกรในพื้นที่มีการใช้รถเก็บเกี่ยวจากทางโรงงานน้ำตาล โดยทางโรงงานน้ำตาลจะหักค่าเก็บเกี่ยวจาก
รายได้ในการจำหน่ายอ้อยให้กับโรงงานน้ำตาลของเกษตรกร

ด้านโรงงานน้ำตาล ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุและแรงจูงใจในการเผาอ้อยของเกษตรกรมาจาก รถเก็บเกี่ยวอ้อยมีไม่
เพียงพอกับจำนวนเกษตรกร สอดคล้องกับ เจนจิรา ใจทาน และคณะ (2556, น. 108-109) ได้ทำการศึกษารับรู้ถึงผลกระทบ
จากการเผาอ้อยของเกษตรกร ในเขตอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า รายได้ของเกษตรกรขึ้นอยู่กับจำนวนการจ้างแรงงาน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ในการเก็บเกี่ยว เนื่องมาจากเกษตรกรไม่มีเครื่องจักรในการเก็บเกี่ยว หรือหากมีก็มีจำนวนน้อย ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ งานในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว และสอดคล้องกับกานต์สิริ ทองเปรม (2558, น. 94) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการการส่งเสริมการปลูกอ้อย โรงงานของเกษตรกรในอำเภอศรีสำราญ จังหวัดสุโขทัย พบว่า เกษตรกรมีปัญหาเรื่องถูกตัดราคาอ้อยไฟไหม้ ถูกตัดราคาล้างเจือปน เนื่องจากเกษตรกรมีการเผาใบอ้อยก่อนเก็บเกี่ยว เพราะขาดแคลนแรงงานและเครื่องจักรกลการเกษตรสำหรับการใช้ในการเก็บเกี่ยว

ด้านความรู้ของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งมีสาเหตุและแรงจูงใจในการเผาอ้อย ว่าเผาอ้อยหลังการเก็บเกี่ยวแล้วทำให้แตกกอใหม่ได้ดีขึ้น ซึ่งความรู้ของเกษตรกรไม่สอดคล้องกับ มนต์ชัย หนองสุวรรณ (2549) ที่กล่าวว่า การเผาอ้อยเป็นการทำลายสารอาหารและโครงสร้างของดินพื้นดินจะถูกดึงความชื้นทำให้ดินแตกระแหงก็ยิ่งเร่งการ ระเหยของน้ำในดิน ยิ่งแปลงอ้อยที่ไม่สามารถจัดการระบบน้ำได้ก็ยิ่งเสี่ยงต่ออัตราการงอกของอ้อยต่อ อาจส่งผลให้อ้อยโตไม่ สามารถแตกหน่อได้

3. ความรู้และความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับประโยชน์ของการลดการเผาอ้อยโรงงาน

3.1 ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับประโยชน์ของการลดการเผาอ้อยโรงงาน

ด้านเศรษฐกิจ ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการลดการเผาอ้อยในประเด็น เศรษฐศาสตร์ทางการเกษตรสามารถทำเป็นปุ๋ยหมัก ร้อยละ 97.1 และเศรษฐศาสตร์ทางการเกษตรสามารถนำไปจำหน่ายได้ ร้อยละ 95.0 ซึ่งสอดคล้องกับพริดา ทับชุม และอังคาร ปริญาชัยศักดิ์ (2563, น. 100) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาสื่ออินโฟกราฟิก ผลกระทบ การเผาอ้อย ในพื้นที่ตำบลน้ำรอบ อำเภอลานสาก จังหวัดอุทัยธานี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบการเผาอ้อย ในระดับมากที่สุด (4.69) โดยมีการรับรู้มากที่สุด ในหลายหัวข้อ เช่น หากไม่เผาใบอ้อยสามารถนำมาผลิตพลังงานทดแทนได้ (4.56) หากไม่เผาเศรษฐศาสตร์ทางการเกษตรสามารถนำมาผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก (4.76) เกษตรกรร้อยละ 40.7 มีความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ ของการลดการเผาอ้อยในประเด็นช่วยลดการระบาดของหนอนกออ้อย กรมพัฒนาที่ดิน (2553) ได้รายงานในระบบเชี่ยวชาญ การผลิตอ้อยโรงงานว่า การจัดการอ้อยต้องไม่เผาใบอ้อย ให้ใช้ใบและยอดอ้อยคลุมดิน เพื่อรักษาความชื้น ทำให้อ้อยตอออกดี ช่วยป้องกันการงอกของวัชพืช และลดการระบาดของหนอนกออ้อย

3.2 ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับประโยชน์ของการลดการเผาอ้อยโรงงาน

เกษตรกรมีความเห็นด้วยในระดับปานกลางเกี่ยวกับประโยชน์ของการลดการเผาอ้อยโรงงาน ด้านช่วยลดการระบาดของหนอนกออ้อย ซึ่งจากงานวิจัยของ วิทยา ยิ่งยวด (2561, น.107-108) พบว่า เกษตรกรที่เก็บเกี่ยวผลผลิตอ้อยโรงงาน แบบใช้คนตัด พบแมลงศัตรูอ้อย คือ หนอนกออ้อย (ร้อยละ 66) ส่วนเกษตรกรที่เก็บเกี่ยวผลผลิตอ้อยโรงงานแบบใช้รถตัด ไม่พบ การระบาดของหนอนกออ้อย แต่พบแมลงศัตรูอ้อย คือ ตัวหนอนยาว (ร้อยละ 57.4) และเจนจิรา ใจทาน และคณะ (2556, น. 120) พบว่า การเผาอ้อยทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ เกิดภาวะโลกร้อน อ้อยไฟไหม้จะถูกตัดราคาจากโรงงานเนื่องจากน้ำหนักและความ หวานลดลง และการเผาอ้อยทำให้หนอนกออ้อยระบาด ต้นทุนในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรเพิ่มขึ้น

4. การได้รับและความต้องการส่งเสริมการลดการเผาอ้อยโรงงาน

4.1 การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับผลกระทบจากการเผาอ้อยโรงงาน พบว่าเกษตรกรร้อยละ 98.6 เคยได้รับข่าวสาร เกี่ยวกับผลกระทบจากการเผาอ้อยโรงงาน ซึ่งสอดคล้องกับ เจนจิรา ใจทาน และคณะ (2556, น. 109-111) ได้ทำการศึกษาการ รับรู้ถึงผลกระทบจากการเผาอ้อยของเกษตรกร ในเขตอำเภอดงตาล จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 98.5) เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับผลกระทบจากการเผาอ้อยโรงงาน โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 67.9 ได้รับข่าวสารจากผู้นำชุมชน อาจ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

เนื่องผู้นำชุมชนได้นำข่าวสารและข้อกฎหมายเกี่ยวกับการเผาอ้อยโรงงาน มาประชาสัมพันธ์ผ่านการประกาศเสียงตามสายของหมู่บ้าน และการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน

4.2 ความต้องการการส่งเสริมการลดการเผาอ้อยโรงงาน เกษตรกรต้องการการส่งเสริมการลดการเผาอ้อยโรงงาน ด้านวิธีการมากที่สุด คือ โรงงานน้ำตาลมีโครงการรับซื้ออ้อยสดที่ราคาสูงกว่าอ้อยไฟไหม้ และมีข่าวสารการลดการเผาจากสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สื่อออนไลน์ ซึ่งทางสำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย (2554) มีการหักค่าอ้อยไฟไหม้ไว้ว่า การเผาอ้อยจะส่งผลเสียหายต่อเกษตรกร ทั้งนี้หักเงินอ้อยไฟไหม้ที่เข้าโรงงานตันละ 20 บาท เป็นกองทุนชดเชยให้กับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ได้รับผลกระทบ และจ่ายเงินให้กับชาวไร่อ้อยที่ส่งอ้อยสดคุณภาพดีทั้งหมดไม่เกินตันละ 70 บาท เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกษตรกรตัดอ้อยสด และลดปัญหาการเผาอ้อย

5. ปัญหาและแนวทางการส่งเสริมการลดการเผาอ้อยโรงงาน

5.1 เกษตรกรมีปัญหาในการลดการเผาอ้อยโรงงานอยู่ในระดับมากที่สุดในประเด็นด้านเครื่องจักรเก็บเกี่ยวอ้อยมีไม่เพียงพอต่อจำนวนเกษตรกร และค่าจ้างแรงงานมีราคาสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทองเปรม (2558, น. 94) พบว่าเกษตรกรมีการเผาใบอ้อยก่อนเก็บเกี่ยว เพราะขาดแคลนแรงงานและเครื่องจักรกลการเกษตรสำหรับใช้ในการเก็บเกี่ยว

5.2 แนวทางการส่งเสริมการลดการเผาอ้อย เกษตรกรมีระดับความเห็นด้วยมากที่สุดในแนวทางการส่งเสริมการลดการเผาอ้อย คือ (1) ด้านโรงงานชดเชยค่าส่วนต่างจากการที่เกษตรกรไม่เผาอ้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภกร โพธิ์เอน และสันติ แสงเลิศไสว (2559) พบว่า หากราคาอ้อยสดสูงกว่าราคาอ้อยไฟไหม้อย่างชัดเจน และเกษตรกรสามารถหาแรงงานมาตัดอ้อยสดได้เกษตรกรผู้ตัดอ้อยไฟไหม้ก็จะสามารถยอมเปลี่ยนมาตัดอ้อยสด (2) มีเครื่องจักรเก็บเกี่ยวอ้อยเพียงพอต่อจำนวนของเกษตรกร ซึ่งจากการศึกษาของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2557, น. 23) พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงานที่ใช้แรงงานคนในการเก็บเกี่ยว มีการเผาใบอ้อยก่อนตัด เนื่องจากแรงงานปฏิเสธที่จะตัดอ้อยสด เพราะอ้อยไฟไหม้ตัดง่ายและรวดเร็ว ทำให้ได้ค่าตอบแทนสูงกว่าการตัดอ้อยสด ส่วนเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยโรงงานที่ใช้รถตัดอ้อยของโรงงานในการเก็บเกี่ยว กรณีจ้างรถตัดอ้อยไม่มีการเผาใบอ้อยก่อนตัด จากข้อมูลงานวิจัย พบว่าเกษตรกรเกือบทั้งหมดใช้รถเก็บเกี่ยวผลผลิตของโรงงานน้ำตาล แต่มีปัญหาในด้านของเครื่องจักรเก็บเกี่ยวอ้อยมีไม่เพียงพอต่อจำนวนเกษตรกร และ (3) มีเครื่องจักรในการเก็บเศษวัสดุ เช่น เศษใบอ้อยให้เพียงพอต่อจำนวนพื้นที่ปลูกของเกษตรกร จากงานวิจัยเกษตรกรมีความรู้ในเรื่องของประโยชน์และการจำหน่ายใบอ้อยให้กับโรงงานน้ำตาล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยอำเภอทองแสนขัน พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดใช้รถเก็บเกี่ยวผลผลิตของโรงงานน้ำตาล มีการเก็บเกี่ยวผลผลิตอ้อยแบบตัดอ้อยสด และพบว่ามิเกษตรกรครึ่งหนึ่งมีการเผาเศษอ้อยหลังเก็บเกี่ยว ซึ่งเกษตรกรมีความเชื่อว่าการเผาอ้อยหลังการเก็บเกี่ยวจะทำให้ลดการออกของวัชพืช และส่งผลกระทบน้อยต่อการงอกใหม่ของอ้อยต่อ จึงควรมุ่งเป้าหมายไปที่การส่งเสริมการลดการเผาอ้อยหลังการเก็บเกี่ยว โดยมีการสนับสนุนในด้านขององค์ความรู้ การจัดทำแปลงสาธิต การผลิตปุ๋ยหมักจากเศษวัสดุ และการสนับสนุนเครื่องจักรเก็บเศษวัสดุ เช่น ใบอ้อย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

2. จากการศึกษาสาเหตุและแรงจูงใจในการเผาอ้อยโรงงานของเกษตรกร ด้านโรงงานน้ำตาล ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุและแรงจูงใจในการเผาอ้อยของเกษตรกรมาจาก รถเก็บเกี่ยวอ้อยมีไม่เพียงพอกับจำนวนเกษตรกร จึงควรมีการส่งต่อข้อมูลงานวิจัยให้แก่โรงงานน้ำตาล ในกรณีที่มีการปรับเปลี่ยนคิวรถตัดอ้อยกะทันหัน จากการที่มีอ้อยไฟไหม้

3. จากการศึกษาสาเหตุและแรงจูงใจในการเผาอ้อยโรงงานของเกษตรกร ด้านความรู้ของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งมีสาเหตุและแรงจูงใจในการเผาอ้อย ว่าเผาอ้อยหลังการเก็บเกี่ยวแล้วทำให้แตกกอใหม่ได้ดีขึ้น และเกิดจากความเคยชินในการทำการเกษตรของเกษตรกร ควรมีการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ในการผลิตอ้อยโรงงาน และการสร้างความตระหนักรู้ถึงผลกระทบจากการเผาอ้อยโรงงาน

4. จากการศึกษาความรู้และความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับประโยชน์ของการลดการเผาอ้อยโรงงาน ในอำเภอทองแสนขัน พบว่า เกษตรกรส่วนน้อยมีความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการลดการเผาอ้อยในประเด็นช่วยลดการระบาดของหนอนกออ้อย และมีความเห็นด้วยในระดับปานกลางเกี่ยวกับประโยชน์ของการลดการเผาอ้อยโรงงานด้านช่วยลดการระบาดของหนอนกออ้อย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงควรมีการสนับสนุนและบริการจัดอบรมให้ความรู้

5. จากการศึกษาความต้องการการส่งเสริมการลดการเผาอ้อยโรงงานในอำเภอทองแสนขัน เกษตรกรมีต้องการการส่งเสริมการลดการเผาอ้อยโรงงาน ด้านวิธีการมากที่สุด คือ โรงงานน้ำตาลมีโครงการรับซื้ออ้อยสดที่ราคาสูงกว่าอ้อยไฟไหม้ และมีข่าวสารการลดการเผาจากสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สื่อออนไลน์ ทางโรงงานน้ำตาลควรมีการกำหนดราคาอ้อยสดให้สูงกว่าอ้อยไฟไหม้อย่างเป็นรูปธรรม ตามแนวทางการความต้องการของเกษตรกร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการทำสื่อไปในช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย และมีความน่าสนใจ ทันสมัย เช่น การทำสื่ออินโฟกราฟิกส์ การทำวิดีโอ และเลือกช่องทางการนำเสนอที่เหมาะสมกับเกษตรกร

6. จากการศึกษาความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการลดการเผาอ้อยโรงงาน ในอำเภอทองแสนขัน พบว่า เกษตรกรมากกว่าร้อยละ 95.0 มีความรู้ในประเด็นเศรษฐกิจของการเกษตรสามารถทำเป็นปุ๋ยหมัก และประเด็นเศรษฐกิจของการเกษตรสามารถนำไปจำหน่ายได้ ซึ่งจากการศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยอำเภอทองแสนขัน พบว่า เกษตรกรร้อยละ 98.6 ไม่มีการนำเศษวัสดุหลังการเก็บเกี่ยวอ้อยไปทำปุ๋ยหมัก และเกษตรกรร้อยละ 57.1 ไม่ได้มีการจำหน่ายใบอ้อยให้กับโรงงานน้ำตาล ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าว เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยในพื้นที่อำเภอทองแสนขัน มีความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการลดการเผาอ้อย แต่ยังไม่มีการปฏิบัติน้อย จึงควรมีการนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการลดการเผาอ้อย เพื่อลดการเผาอ้อยทั้งก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว และใช้ประโยชน์จากเศษใบอ้อย

7. จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการลดการเผาอ้อยโรงงาน พบว่าเกษตรกรมีระดับความเห็นด้วยมากที่สุดในแนวทางการส่งเสริมการลดการเผาอ้อย ด้านโรงงานชดเชยค่าส่วนต่างจากการที่เกษตรกรไม่เผาอ้อย มีเครื่องจักรเก็บเกี่ยวอ้อยเพียงพอต่อจำนวนของเกษตรกร และมีเครื่องจักรในการเก็บเศษวัสดุ ทางโรงงานน้ำตาลควรมีการชดเชยค่าส่วนต่างจากการไม่เผาอ้อยของเกษตรกรอย่างเป็นรูปธรรม โดยให้เกษตรกรเห็นว่าราคาอ้อยสดสูงกว่าราคาอ้อยไฟไหม้อย่างชัดเจน และมีการจัดการเรื่องของการปรับเปลี่ยนคิวรถตัดอ้อยกะทันหัน ซึ่งทำให้รถเครื่องจักรเก็บเกี่ยวอ้อยไม่เพียงพอ และจากการข้อมูลการวิจัย พบว่าเกษตรกรมีความรู้ และความต้องการจำหน่ายใบอ้อยให้กับโรงงานน้ำตาล เพื่อช่วยลดการเผาเศษใบอ้อยหลังการเก็บเกี่ยว จึงควรมีการประสานข้อมูลงานวิจัยเพื่อส่งต่อไปให้กับทางโรงงานน้ำตาล เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกษตรกรลดการเผาอ้อยต่อไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัญหาในการจัดการเศษวัสดุของเกษตรกร จากผลงานวิจัยที่ได้ คือ เกษตรกรมีความรู้วัสดุสามารถนำไปทำปุ๋ยหมัก และจำหน่ายได้ แต่จากการสัมภาษณ์ พบว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติน้อย
2. ควรศึกษาถึงปัญหา และอุปสรรคในการส่งเสริมให้เกษตรกรตระหนักรู้ถึงผลกระทบจากการเผาอ้อยโรงงาน และการมีส่วนร่วมในการสร้างสำนึกในการลดการเผาอ้อยโรงงาน
3. ควรมีการศึกษางานวิจัยเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเผาอ้อยของเกษตรกรในพื้นที่อื่นๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในส่งเสริมการลดการเผาอ้อยโรงงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กานต์สิริ ทองเปรม. (2558) ความต้องการการส่งเสริมการปลูกอ้อยโรงงานของเกษตรกรในอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย . มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช/นนทบุรี.
- กรมพัฒนาที่ดิน. (2553). ระบบผู้เชี่ยวชาญในการผลิตอ้อยโรงงาน. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2564, <http://cropthai.ku.ac.th/kompat/frame.htm>.
- เจนจิรา ใจทาน และคณะ. (2556). การรับรู้ถึงผลกระทบจากการเผาอ้อยของเกษตรกร ในเขตอำเภอดงหลวง จังหวัดนครสวรรค์. วารสารวิชาการส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร 9(2): 30-37.
- พุดิตา ทับชุม และอังคาร ปริญญาชัยศักดิ์. (2563). การพัฒนาสื่ออินโฟกราฟิก ผลกระทบการเผาอ้อย ในพื้นที่ตำบลน้ำรอบ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- มนต์ชัย หน่อสุวรรณ. (2549). หยุดเผาอ้อย หยุดทำลายสิ่งแวดล้อม. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2564, <http://www.ocsf.or.th/Article/art-2.pdf>.
- วิทยา ยิ่งยวด. (2561). การใช้เทคโนโลยีการเก็บเกี่ยวอ้อยโรงงานแบบใช้รถตัดและใช้คนตัดของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ศุภกร โพธิ์เอน และสันติ แสงเลิศไสว. (2559). ความเต็มใจยอมรับส่วนต่างราคารับซื้ออ้อยของเกษตรกรในจังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ ปีที่ 7 ฉบับที่ 13. หน้า 20-37.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2557). “ข้อมูลอ้อยและน้ำตาลทรายเพื่อใช้ประกอบการเยี่ยมชม โรงงานกลุ่มน้ำตาลราชบุรี และโครงการสร้างโรงงานน้ำตาลที่จังหวัดกาญจนบุรี”
- สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย. (2554). รายงานการผลิตอ้อยและน้ำตาลทราย ฉบับปิดทึบ ปีการผลิต 2553/54 . สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2564, จาก<http://www.ocsf.go.th/cmsdetail.php?ID=1757&>.
- สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย. (2562). รายงานพื้นที่ปลูกอ้อย ปี การผลิต 2561/62. กรุงเทพมหานคร.